

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

26 Kasım 2019

KASIM 2019 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.103 TL, YOKSULLUK SINIRI 6.850 TL
- ✓ BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 2.578 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU YILLIK ORTALAMA YÜZDE 17,89 ORANINDA...
- ✓ "YETECEK ÜCRET" EMEK GELİRİ ELDE EDENLERİN TEMEL SORUNU...
- ✓ MEVCUT ASGARİ ÜCRET DÖRT KİŞİLİK AİLEYE ANCAK 9 GÜN YETİYOR...

TÜRK-İŞ (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) çalışanların geçim şartlarını otuz iki yıldan bu yana aralıksız olarak her ay düzenli olarak yaptığı "**açlık ve yoksulluk sınırı**" araştırması ile ortaya koymaktadır. Yapılan bu çalışmayla 32 yıl geride kalmaktadır.

Geride bırakılan dönemin değerlendirmesi yapıldığında öne çıkan temel özellik, ücretli çalışanların elde ettiği toplam gelirin "**insan onurunun gerektirdiği yaşam şartlarını**" karşılamaktan uzak olmasıdır. Toplumun ağırlıklı bölümünün ücretli çalışanlar ve emeklilerden olduğu, elde edilen aylık ücret gelirin -özellikle işçiler bakımından- genel olarak asgari ücret veya biraz üstünde bir seviyede bulunduğu, ülkemizde kayıtdışı çalışmanın yaygın olduğu da dikkate alındığında "**yetecek ücret**" temel talep olarak ortaya çıkmaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2019 Kasım ayı sonucuna göre:

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.102,83 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 6.849,62 TL,
- Evli olmayan-çocuksuz bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 2.577,94 TL olarak hesaplandı.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Kasım 2018	Aralık 2018	Ekim 2019	Kasım 2019
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	534,26	536,09	568,38	580,04
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	446,19	446,96	470,45	481,23
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	578,60	578,05	612,19	624,07
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	383,66	380,06	407,44	417,50
Açlık Sınırı	1.942,71	1.941,16	2.058,46	2.102,83
Yoksulluk Sınırı	6.328,05	6.322,99	6.705,08	6.849,62

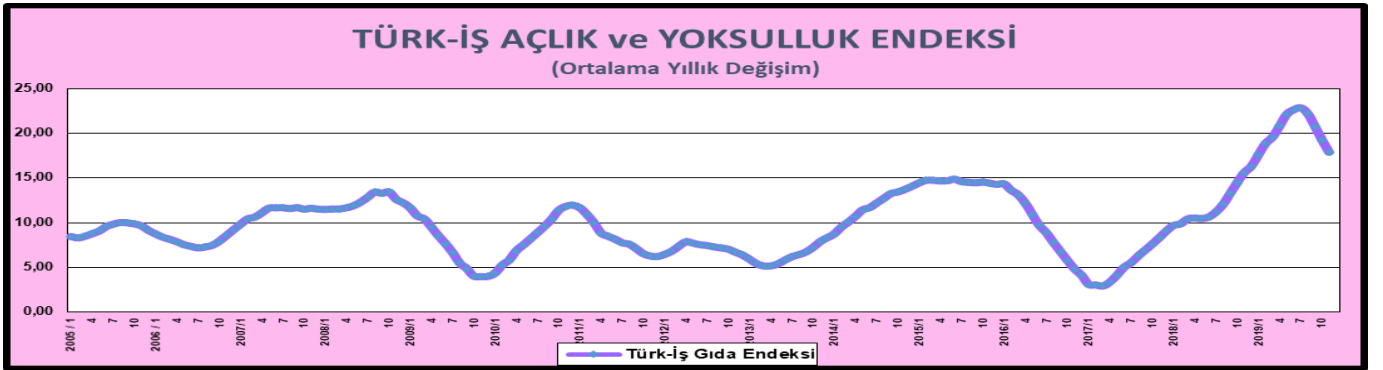
* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Asgari Ücret Tespit Komisyonu 2020 yılında geçerli olacak asgari ücreti belirlemek üzere ilk toplantısını 2 Aralık 2019 günü yapacaktır. Aylık net asgari ücret halen 2.020 TL'dir. Bu tutar, daha belirlenirken devletin resmi olarak tek bir işçi için hesapladığı aylık geçim maliyetinden yaklaşık 200 TL daha düşük olmuştur. Yapılması gereken harcama tutarı ile elde edilen gelir arasındaki fark, ücretli çalışanların borçlanmasına ve temel ihtiyaçlarında kısıntı yapmalarına yol açmıştır.

TÜRK-İŞ asgari ücret belirleme çalışmalarının yeniden yapılacağı bu aşamada bekar bir çalışanın aylık yaşam maliyetini 2.578 TL olarak hesaplamıştır. Diğer bir ifadeyle halen geçerli olan asgari ücret -bugün itibariyle- 558 TL eksik ödenmektedir. Asgari ücretli çalışanlar ağırlaşan geçim şartları karşısında çaresiz bırakılmaktadır. Emek örgütlerinin tüm taleplerine rağmen asgari ücret kadar gelir vergi dışı bırakılmamıştır. "İnsanca yaşama yetecek ücret" arayışı günümüzde tüm yakıcıyla devam etmektedir. Kamuoyunun gündeminde başta gelmesi gereken temel sorundur ve öncelikle çözümü için gerekli adım atılmalıdır.

Geçen yılın aynı ayına göre dört kişilik bir ailenin mutfak harcamasındaki artış tutarı 160 TL'dir. Gıda yanı sıra yapılması zorunlu diğer harcamalarla birlikte aile bütçesine gelen ek yük bir yıl öncesine göre 522 TL olmuştur.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk endeksindeki değişim incelendiğinde -son aylarda görülen gerilemeye rağmen- fiyat artışının 2019 yılında yüzde 15-25 bandında gelişim gösterdiği görülmektedir.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Kasım 2019'da şu şekilde olmuştur.

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 2,16 oranında arttı.
- Yılın **ilk on bir ayı itibariyle** fiyatlardaki artış yüzde 8,33 oranına ulaştı.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 8,24 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 17,89 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Kasım 2016	Kasım 2017	Kasım 2018	Kasım 2019
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,82	1,50	1,22	2,16
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	2,28	9,45	20,81	8,33
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	1,89	10,63	23,94	8,24
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	4,83	8,35	15,61	17,89

2019 Kasım ayı itibariyle TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında gözlenen değişim şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; süt ve peynir fiyatı bu ay artarken yoğurt fiyatı aynı kaldı.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma ve kuşbaşı et ile tavuk fiyatı aynı kaldı. Sakatat ürünlerinden ciğer ve böbrek fiyatı ise arttı. Balık fiyatı hamsi ve istavritteki ucuzlamaya bağlı olarak ortalamada biraz geriledi. Hesaplama -her zaman olduğu gibi- fiyatı nispeten ucuz ve yaygın satılan balıklar esas alındı. Yumurthanın fiyatı bu ay yine değişmedi. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatları bazı marketlerde 'fiyat ayarlaması' yapılmasına rağmen genelde aynı kaldı.
- Meyve-sebze ortalama fiyatında bu ay görülen artış mutfak harcamasına olumsuz yansıdı. Gıda harcamasında günlük tüketimi sık olan hem yaş sebze hem meyve fiyatlarında bu ay görülen artışa rağmen pazar esnafı maliyetlerin yükselmesi ve satışların gerilemesini temel sorun olarak gördüğünü ifade ediyor. Ailenin gıda harcaması içinde ağırlıklı yeri olan yaş sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay 5,43 TL (geçen ay 5,08 TL) olarak hesaplandı. Sebze ortalama kilogram fiyatı geçen ay 4,94 TL iken bu ay 5,43 TL'ye yükseldi. Meyve ortalama kilogram fiyatı ise 5,45 TL'ye (geçtiğimiz ay 5,29 TL) ulaştı. Hesaplama 20 sebze ve 10 meyve olmak üzere toplamda yine 30 ürün dikkate alındı. Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Araştırmada ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, piring, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; önemli bir fiyat değişikliği görülmedi, ancak bazı marketlerde makarna fiyatında artış tespit edildi.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı fiyatı artarken, margarin, zeytinyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı aynı kaldı. Siyah ve yeşil zeytin fiyatı da ortalamada değişmedi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinin fiyatı aynı kaldı. Çay ve ihlamur fiyatı ile baharat (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı da değişmedi. Şeker ve tuz ile bal, reçel, pekmez bu ay yine fiyatı değişmeyen ürünler arasında yer aldı. Salça fiyatı da aynı kaldı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır. "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşılarak **doğrudan** tespit edilmektedir. TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta ve fakat, gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenmektedir. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmekek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilecek, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

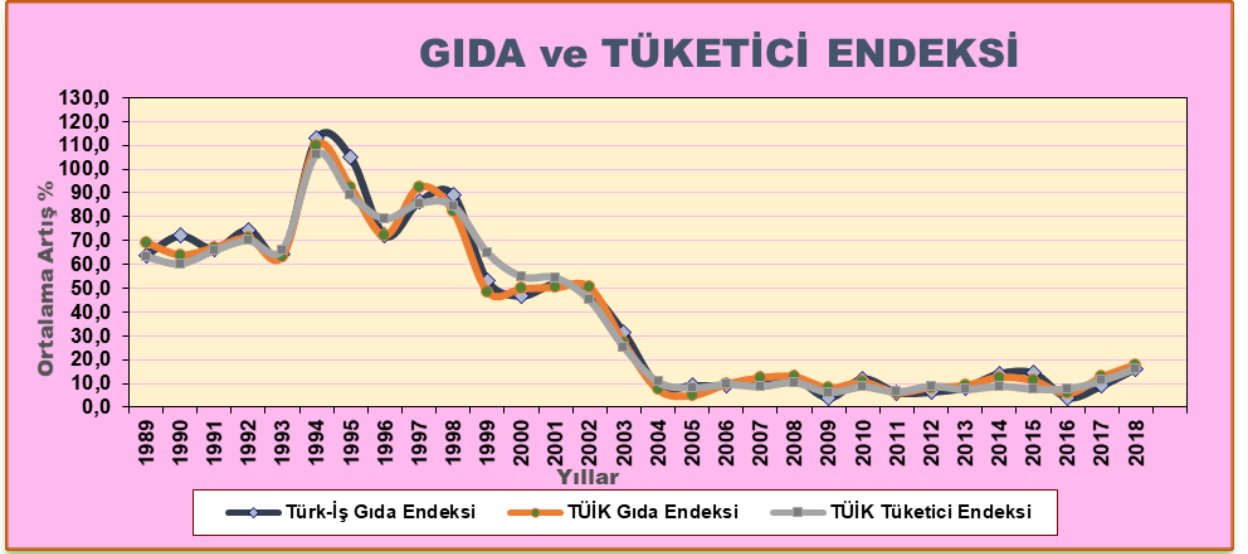
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz iki yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988-2018 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirliler ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirliler kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstere olmaktadır.